

Ytri gagnrýni og innri viðbrögð – rannsókn á gagnrýni á fjármálastöðugleika

Próstur Olaf Sigurjónsson
Háskólinn í Reykjavík

Innri endurskoðunardagurinn 2011

INNRI ENDURSKOÐANDINN

- Heldur hlutleysi
- Tekur sjálfstæða ákvörðun
- Lætur ekki litast af viðhorfum
- Þarfnast gagnsæi í starfsumhverfi sínu

RANNSÓKN VERÐUR TIL

- Sif Einarsdóttir hafði samband við mig vegna *Innri endurskoðunardagsins* og veitti mér frjálssar hendur með efnistöð fyrirlestrar
- Ég ákvað að rannsaka hversu auðvelt það var fyrir innri endurskoðendur (og aðra) að hafa annað viðhorf og koma því á framfæri, en það viðhorf sem ríkti á bólu árunum. Jafnframt að horfa til framtíðar og greina hvernig megi koma auga á einsleita umræðu strax við tilurð hennar.

5

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

Það verður framvegis stranglega bannað að reykspóla fyrir framan Den Danske bank. Bankastiórin er alveg að fara á líminunum.

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

RANNSÓKNARSPURNINGIN

Hvers vegna var erfitt að skera úr um fjármála-
stöðugleika íslensku bankanna árið 2006? Ef það
var ekki erfitt, hvers vegna heyrðust ekki hróp og
kröfur um breytingar?

7

Próstur Ólaf Sigurjónsson

SJÁLF HUGMYNDIN UM FJÁRMÁLASTÖÐUGLEIKA

- Fjármálakerfi eru reynd daglega með viðskiptum
- En hvort að kerfi sé stöðugt, er etv ekki vitað fyrr en það fellur
- Ólíkir hópar hafa hagsmuni af því að fólk trúir að kerfi sé stöðugt ('Þessi bygging hrynur ekki')
- Svo 'stöðugleiki' er búinn til — byggður á forsendum eða tekinn sem sjálfsgæður
- Vandamál verða til þegar óstöðug kerfi eru kynnt sem stöðug

8

Próstur Ólaf Sigurjónsson

FJÁRMÁLASTÖÐUGLEIKI OG ACTOR NETWORK THEORY

- Það má reikna með að þeir sem eru ábyrgir fyrir fjármálastöðugleika myndi tengslanet þegar kerfið er gagnrýnt
- Það má hugsa sér að það sé rétt, til að koma í veg fyrir skelfingu, en það viðheldur ástandinu – jafnvel þó kerfið er ekki stöðugt
- Hvernig lítur svona tengslanet út?
- Af hverju er erfitt að veita mótstöðu slíku tengslaneti?

9

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

ACTOR NETWORK THEORY

- Rannsóknin styðst við þessa aðferðarfræði
 - (Callon (1986), Latour (1987, 2005), Law (2009))
- ‘Gerandi’ (actor) getur verið einstaklingur, önnur lifandi vera, hugmynd, rök, tæki o.fl.
- Þegar hugmynd um ‘staðreynd’ er gagnrýnd, þá kunna einstaklingar að mynda ‘tengslanet’ (network) til varnar hugmyndum sínum
- Gagnrýnendur þurfa því að takast á við ‘tengslanet’ en ekki aðeins einstakling eða eina hugmynd

10

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

ANT OG 'GEYSER CRISIS' SKÝRSLA DANSKE BANK 2006

Tengslanetið er líklegt til að samanstanda af einstaklingum (þeim sem tala fyrir fjármálastöðugleika) og rökum sem þessir einstaklingar nota

11

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

AÐFERÐIN

- Gagnrýnin frá Danske Bank's mars 2006 greind ('Geyser Crisis')
- Fréttir í íslenskum dagblöðum vegna útgáfu skýrslunnar fyrstu vikuna, þar sem rætt var um Danske Bank skýrsluna
- Kóðaðir voru einstaklingar og röksemdir
- Notuð *social network analysis* (félagsnetagreining) og UCINET tölfræðihugbúnaðurinn

12

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

ÚRTAKIÐ

Fyrsta vikan eftir birtingu skýrslunnar

- 31 greinar frá 7 miðlum
- 28 einstaklingar
- 18 tegundir af rökum

13

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

KÓÐUN: EINSTAKLINGAR

- Íslendingar, Danir eða aðrir (i, d, o)
- Greinendur í banka (n)
- Stjórnendur í banka (b)
- Aðrir stjórnendur (x)
- Stjórnmalamaður/stjórnarsýsla (p)
- Fræðimaður (c)
- Ritstjóri/blaðamaður (z)

14

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

KÓÐUN: RÖKSEMDIR

Byggðar á skýrslum

- efnahagslegir-tæknilegir þættir
- röng túlkun upplýsinga
- notkun rangra gagna
- skortur á notkun réttra gagna
- rangur samanburður
- skýrslur stangast á
- hæpin aðferðarfræði

15

Próstur Ólaf Sigurjónsson

KÓÐUN: RÖKSEMDIR

Byggðar á tilfinningum

- útlendingar þekkja ekki Íslendinga (eða íslenskar leiðir/aðstæður)
- Danir öfunda Íslendinga
- Danir eru samkeppnisaðilar Íslendinga
- Íslendingar eru áhættusæknir
- Íslendingar eru reiðir út í Dani og aðra
- fjölmiðlar hafa hagsmuni að gæta hvernig fréttir eru matreiddar
- það er spilling á Íslandi

16

Próstur Ólaf Sigurjónsson

KÓÐUN: RÖKSEMDIR

Byggðar á málefnum

- íslenskir bankar ættu að sýna meira gagnsæi í rekstri og bæta upplýsingaflæði
- íslenskir eftirlitsaðilar, almenningur og stofnanir ættu að gæta betur að kross-eignarhaldi í íslensku viðskiptalífi.
- stjórnendur íslenskra banka standa andspænis mörgum hagsmunaárekstrum
- það má draga í efa hæfni stjórnenda íslenskra banka

17

Próstur Ólaf Sigurjónsson

HVERNIG TENGINGAR VERÐA TIL - FÓLK OG RÖKSEMDIR

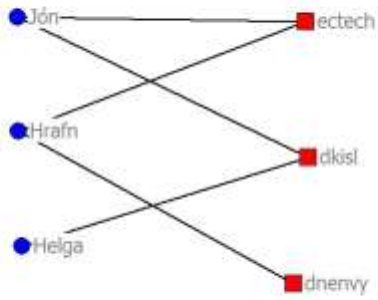
Fólk	Röksemdir
Jón	Verðbólga er ekki svo slæm Höfundarnir þekkja ekki til Íslands
Helga	Höfundarnir þekkja ekki til Íslands
Hrafni	Verðbólga er ekki svo slæm Höfundarnir öfunda Íslendinga

18

Próstur Ólaf Sigurjónsson

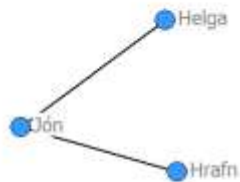
TENGLANET FÓLKS OG RÖKSEMDA

19

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

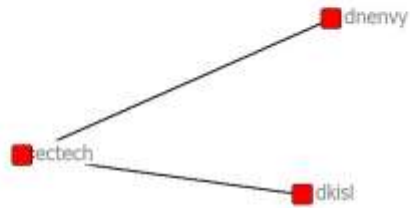
RÖKSEMDIR TENGJA FÓLK

20

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

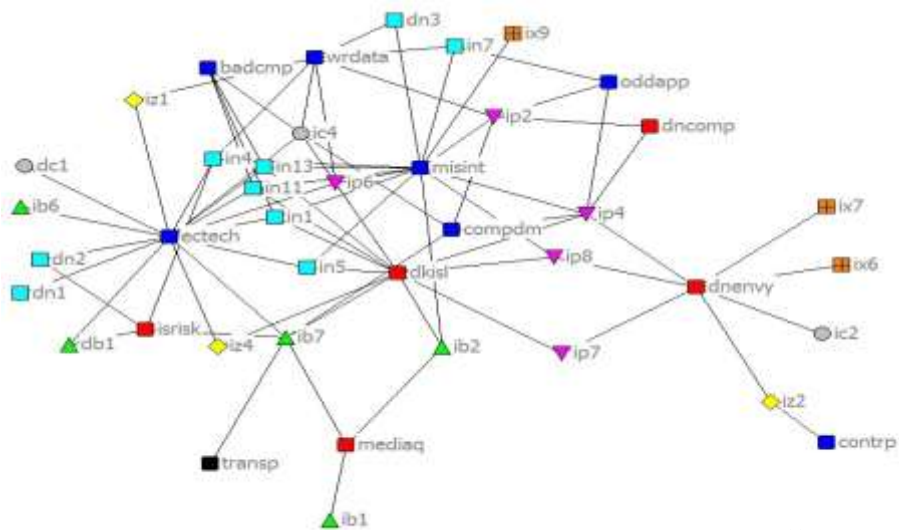
FÓLK TENGIR RÖKSEMDIR

21

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

TENGLANET (NETWORK) - FÓLK OG RÖKSEMDIR

22

TENGLANET FÓLKS – MEGINDLEG GREINING

	Vika 1
Þéttleiki	57%
Samþjöppun	77%
% sem nær til 75% annarra í einu skrefi	25%
Þyrping	87%
% einstaklinga í kjarna	92%
% einstaklinga með 80% eða fleiri tengingar utan þeirra eigin hóps	82%

25

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

TENGLANET RÖKSEMDA – MEGINDLEG GREINING

	Vika 1
Þéttleiki	58%
Samþjöppun	78%
% sem nær 75% af öðrum í einu skrefi	23%
Þyrping	81%
% röksemda í kjarna	38%
% röksemda með 80% eða fleiri tengingar utan þeirra eigin hóps	38%

26

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

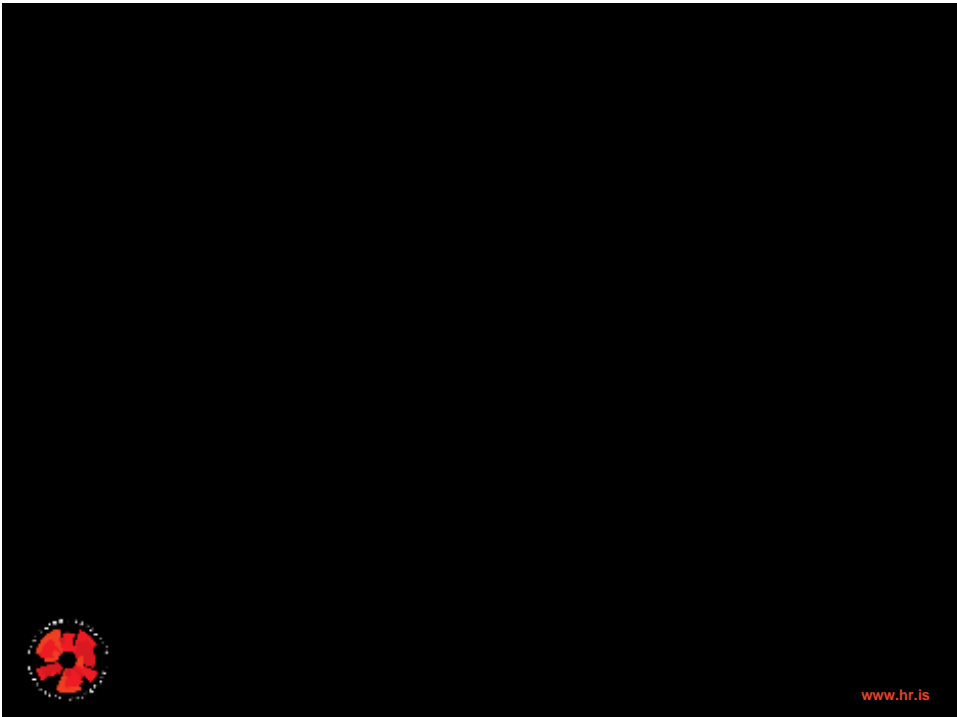
UMRÆÐUR

- Erfitt er að veita hugmyndinni um fjármálastöðugleika mótspyrnu
- Erfitt er að koma auga á einn hóp fólks eða rök sem halda uppi hugmyndinni um fjármálastöðugleika
- Sýnir að hægt er að „teikna“ og reikna formgerð tengsla
 - Þannig er hægt að sjá rauð ljós blikka
- Aðferðinni má beita víða, t.d. skoða eignarhald, kross- eignarhald, lánveitingar tengdra aðila, stjórnarsetu tengdra aðila o.fl.
- Óháður aðili ætti að vera í þessu hlutverki (erlendur?)
- NB! Greiningin gerir ekki ráð fyrir að nokkur hafi gert nokkuð rangt

27

Þróstur Ólaf Sigurjónsson

www.hr.is